

Dàn bài Tứ Chánh Cần

A. Mở đề:

Tứ Chánh Cần chính là Chánh Tinh Tấn trong Bát Chánh Đạo.

Tứ Chánh Cần lần là 1 chi (hành phẩm thứ 2) trong 7 chi của 37 Phẩm Trợ Đạo hay 4 Phẩm trong 37 Phẩm trợ đạo, 37 Bồ đề Phần, 37 giác phần trợ giúp hành giả trên con đường giải thoát; nói đúng hơn đó là 37 phương thức tu tập để đạt đạo. (Đức Phật và Phật Pháp, tr.336)

B. Chánh Đề:

I. Định nghĩa:

Tứ chánh cần, Sanskrit gọi là *Catvāri prahāṇāni*; Pāli gọi là *Cattāri sammappadhānāni*. Có chỗ gọi là Tứ chánh đoạn, Tứ ý đoạn, Tứ ý đoan, Tứ chánh thắng hay Tứ đoan.

Chữ **cần** và chữ **đoạn** ở đây Pāli viết là *pahāna-padhāna* (tinh cần để đoạn trừ), nghĩa là dùng bốn pháp này trong việc siêng năng tinh tấn (cần) để có thể đoạn trừ (đoạn) ác cùng mọi sự giải đãi biếng nhác của chúng ta trong việc hành thiện.

Theo Từ Điển Phật Học Huệ Quang, “Cần là không biếng nhác, đoạn là đoạn chướng, hoặc dùng tâm tinh tấn siêng năng đoạn trừ tâm biếng nhác kiêu mạn.” (tr. T 7068-7069)

Tứ Chánh cần là bốn phép siêng năng Tinh tấn hợp với chánh đạo. Bốn phép Tinh tấn ấy là:

1. Tinh tấn dứt trừ những điều ác đã phát sinh.
2. Tinh tấn ngăn ngừa những điều ác chưa phát sinh.
3. Tinh tấn phát triển những điều lành chưa phát sinh.
4. Tinh tấn tiếp tục phát triển những điều lành đã phát sinh.

(Hòa Thượng Thích Thiện Hoa, Phật Học Phổ Thông Quyển Nhứt – Khóa I-II-III-IV, Saigon 1997, tr.118)

Theo Tạp A Hàm 31 thì Tứ Chánh Đoạn là:

1. Đoạn đoạn: Nỗ lực khiến cho việc ác đã sanh được đoạn trừ hẳn; tức các ác pháp sanh khởi đã đoạn lại được đoạn.

2. Luật nghi đoạn: Nỗ lực khiến cho việc ác chưa sanh đừng sanh; tức bền giữ giới luật, giữ gìn oai nghi, không để cho việc ác sanh khởi.
3. Tùy hộ đoạn (phòng hộ đoạn): Nỗ lực khiến cho việc thiện chưa sanh phát sanh; tức đối với chánh đạo vô lậu tùy duyên hộ niệm, khiến cho chánh đạo nảy sanh.
4. Tu đoạn: Nỗ lực khiến cho việc thiện đã sanh được tăng trưởng; tức là tu tạo chánh đạo, khiến cho chánh đạo sanh trưởng, tự nhiên đoạn trừ các điều ác.

Theo **Luận Đại Tỳ-bà-sa 141**: Do 4 pháp này đều là chánh đoạn nên gọi là Tứ Chánh Đoạn; hai pháp trước là đoạn phiền não chướng, 2 pháp sau là đoạn sở tri chướng.

Theo **Tăng Nhất A-hàm 18**: Đối với Tứ Chánh Cần này tu hành đầy đủ, tâm ý không quên; tức trong ý quyết định mà thực hành việc đoạn trừ nên gọi là Tứ ý đoạn. Ngoài ra, trong pháp sách tấn 3 nghiệp thân ngữ ý thì Tứ chánh cần là tối thắng nên còn gọi là Tứ chánh thắng.

(Từ điển Phật Học Huệ Quang, Cáo Bản, Thích Minh Cảnh chủ biên, 1999, tr. T 7069)

II. Thế nào là Thiện và thế nào là Ác:

Những điều dữ là những điều gì có thể làm tổn hại cho mình và người trong hiện tại cũng như trong tương lai. Chúng bao giờ cũng nghịch với từ bi, bình đẳng, trí tuệ và chân lý.

Trái lại, những điều lành là những điều có thể lợi ích cho mình và người, trong hiện tại cũng như tương lai. Chúng bao giờ cũng hợp với từ bi, bình đẳng, trí tuệ và chân lý.

Với hai định nghĩa này, không phải đợi đến khi phát lộ ra bằng hành động, mới gọi là lành hay dữ. Ngay trong ý nghĩ, và quan trọng nhất là ý nghĩ, cũng đã phân biệt được lành hay dữ rồi. Theo đạo Phật, ba nơi phát sanh của lành hay dữ là: thân, khẩu, ý. Như thế, một cử chỉ, một lời nói hay một ý nghĩ, đều có thể là lành hay dữ. Do đó, đức Phật dạy chúng ta phải ngăn ngừa những điều dữ, hay thực hiện những điều lành, ngay khi chúng còn ở trong ý thức.

(Phật học Phổ Thông, tr. 119)

Đức Thế Tôn dạy Rahula về Thiện và Ác:

Nếu có điều nào con muốn làm, này hỡi Rahula (La Hầu La), hãy nghĩ như vậy: Điều này có hại cho ta hay cho kẻ khác, hay điều này có hại cho kẻ khác và cho ta. Vậy, đó là một hành động xấu, sẽ đem lại sự đau khổ. Con phải hết sức cố gắng tránh làm điều ấy.

Nếu có điều nào con muốn làm, này hỡi Rahula (La Hầu La), hãy nghĩ như vậy: Điều này không có hại cho ta, không có hại cho ai khác, hay điều này không có hại cho ai khác và cho ta. Vậy, đó là hành động tốt, sẽ đem lại hạnh phúc. Hành động ấy, con phải làm, và lặp đi lặp lại nhiều lần.

(Majjima Nikaya – Rahulovada Sutta, số 61 – Trích theo Narada Maha Thera: *Đức Phật và Phật Pháp*, tr. 298)

III. Nội dung Tứ Chánh Cần:

1. Tinh tấn dứt trừ những điều ác đã phát sanh:

Điều ác không ở đâu xa, chúng phát sinh trong thân, khẩu, ý của mỗi chúng ta. Vậy, trừ tội ác tức là ngăn chặn không cho thân, khẩu, ý chúng ta tiếp tục tạo nghiệp dữ nữa. Xét như vậy rồi, nếu tội ác đã trót lỡ sanh, thì bất cứ tội nào chẳng hạn, chúng ta phải đoạn trừ tận gốc rễ, đừng cho nó đâm chồi nảy nhánh nữa. Trong lúc đó, chúng ta lại huân tập các hột giống lành thay thế vào tạng thức, thì lần hồi, chúng ta sẽ trở thành người thuần thiện.

2. Tinh tấn ngăn ngừa những điều ác chưa phát sanh:

Tâm mình chưa móng tưởng điều ác thì mình phải ráng giữ gìn, đừng cho nó phát khởi lên, cũng như sợi dây buột mũi con trâu, kèm nó, không cho ăn lúa.

Nói tóm lại, mỗi khi tâm chúng ta móng lên một ý nghĩ sai quấy, muốn thực hiện một điều ác gì, chúng ta phải tìm những lý do chánh đáng, tưởng nghĩ đến hậu quả tai hại của nó, để dập tắt ngay những ý nghĩ bất chính, và ngăn ngừa không để cho nó phát sinh trong hành động.

Người tu hành sợ các giặc phiền não, si mê len lỏi vào tâm mình cướp mất của báu công đức, nên luôn luôn cẩn thận giữ gìn, như người nhà giàu giữ cửa: ngăn tường đóng ngõ, bỏ tủ, khóa chặt không để cho kẻ gian vào nhà trộm mất.

Sự ngăn chặn, giữ gìn không cho điều ác phát khởi này, không phải hạn cuộc trong một thời gian nhất định nào, mà trái lại, phải tiếp tục luôn luôn trong từng sát na, từng giây phút, từng ngày tháng, từng năm này sang năm khác, cho đến chừng nào tâm mình được thuần thực an nhiên, không nghĩ đến điều ác nữa mới thôi. Công cuộc ngăn chặn này đòi hỏi một sự siêng năng, tinh tấn dẻo dai, bền bỉ mới có hy vọng thành tựu được như ý muốn.

3. Tinh tấn làm phát sanh những điều lành chưa phát sanh:

Nhiều khi chúng ta có những ý định đẹp, muốn giúp ích người này, nâng đỡ người khác, nhưng vì tánh giải đãi, hay thiếu nghị lực, chúng ta không thực hiện được những ý định tốt đẹp ấy. Như thế, dù có thiện chí bao nhiêu, cũng không đem lại lợi ích gì cho ta và cho người chung quanh cả.

Muốn tạo những thiện nghiệp, như nói lời hòa nhã với mọi người trong mọi trường hợp, bố thí cho người nghèo túng, giúp đỡ cho người có công ăn việc làm, thì chúng ta đừng chần chừ, mà trái lại, phải hăng hái, tinh tấn làm ngay.

Ta phải luôn luôn thúc đẩy ta, biến những ý nghĩ tốt thành hành động; chúng ta phải luôn luôn hăng hái làm phát triển những điều lành, mỗi khi chúng vừa móng khởi trong tâm, đừng chần chừ, giải đãi.

4. Tinh tấn tiếp tục phát triển những điều lành đã phát sanh:

Những điều lành khi đã phát lộ ra hành động rồi, chúng ta đừng cho thế là vừa, là đủ, không cần phải cố gắng làm thêm nữa. Một mặt vừa "diệt ác", một mặt vừa "tu thiện", rồi cứ như thế mà siêng năng Tinh tấn luôn luôn mới được. Chúng ta phải tập làm điều thiện cho thật thuần thực, cho thành thói quen, cho đến khi mỗi ý nghĩ, mỗi lời nói, mỗi việc làm điều thiện cả mới được.

C. Kết Luận: Ý Nghĩa Rộng Lớn Và Diệu Dụng Của Tứ Chánh Cần:

Tứ Chánh cần là bốn phép siêng năng chân chính trong công cuộc diệt trừ tội ác và phát triển điều thiện. Nó bao gồm tất cả những quy điều căn bản thiết yếu của mọi tôn giáo, đạo đức, luân lý. Thật thế, nếu suốt đời, chúng ta chỉ theo cho đúng 4 phép siêng năng này là: ngăn ngừa không cho những

điều ác phát sinh, diệt trừ những điều ác đã lỡ phát sinh; thúc đẩy thực hiện những điều lành và
mông lên ở trong tâm, tiếp tục phát triển điều lành đã phát sanh. Nếu chúng ta Tinh tấn làm được
như thế, thì chắc chắn chúng ta sẽ đạt được địa vị Thánh hiền. (Phật Học Phổ Thông, tr. 117-125)

“Theo Phật giáo, chính sự cố gắng liên tục là yếu tố cần thiết để giải thoát chứ không phải nương
nhờ hay van vái ai mà thực hiện được mục tiêu. Bên trong mỗi người đều có một kho tàng đức hạnh cao
thượng và một hầm tậ xấu đê hèn. Chánh tinh tấn là cố gắng loại trừ hầm tậ xấu và cố gắng vun xới đắp
bồi những phẩm hạnh ngũ ngâm.” (Narada Maha Thera, *Đức Phật và Phật Pháp*, Phạm Kim Khánh dịch,
Saigon 2001, tr. 337)

Phụ lục:

1. *Kinh Trung A-hàm 21* đức Đạo sư dạy cho người đệ tử thân cận của mình rằng:

“A-nan, trước kia Ta đã nói cho ông nghe về bốn chánh cần, Tỳ-kheo đối với pháp ác bất thiện đã sanh, vì để đoạn trừ chúng nên khởi ước muốn, nỗ lực hành, tinh cần, dốc hết tâm, đoạn trừ (đoạn trừ giải đãi biến khác). Đối với các pháp ác bất thiện chưa sanh, vì để chúng không phát sanh nên khởi ước muốn, nỗ lực hành, tinh cần, dốc hết tâm, đoạn trừ (đoạn trừ giải đãi biến khác). Đối với các pháp thiện chưa sanh, vì để cho phát sanh nên khởi ước muốn, nỗ lực hành, tinh cần, dốc hết tâm, đoạn trừ (đoạn trừ giải đãi biến khác). Đối với các pháp thiện đã sanh, vì để chúng kiên trụ, không bị quên lãng, không bị thoái hóa, được bồi bổ tăng tiến, được phát triển rộng rãi, được viên mãn cụ túc, nên khởi ước muốn, nỗ lực hành, tinh cần, dốc hết tâm, đoạn trừ (đoạn trừ giải đãi biến khác). A-nan, bốn chánh cần này, ông hãy nói để dạy cho các Tỳ-kheo niên thiếu. Nếu nói và dạy cho các Tỳ-kheo niên thiếu về bốn chánh cần này, họ sẽ được an ổn, được sức lực, được an lạc, thân tâm không phiền nhiệt, trọn đời tu hành phạm hạnh.”

2. Trong kinh Tạp A Hàm Đức Phật dạy:

“Một thời Đức Thế Tôn bảo chư tỳ kheo. Có bốn điều chân chánh đoạn trừ, những gì là bốn, một là Đoạn Đoạn, hai là Luật Nghi Đoạn, ba là Tùy Hộ Đoạn, bốn là Tu Đoạn, bốn điều này cần phải tu tập. Thế nào gọi là Đoạn Đoạn, chư Tỳ kheo những ác bất thiện pháp đã sanh khởi phải đoạn trừ, phương tiện tinh cần nhiếp thọ những ác bất thiện pháp chưa sanh. Phương tiện nhiếp thọ những thiện pháp chưa sanh làm cho chúng sanh khởi; phương tiện tinh cần nhiếp thọ những điều thiện đã sanh làm cho chúng tăng trưởng. Như thế gọi là Đoạn Đoạn. Thế nào gọi là Luật Nghi Đoạn? Chư Tỳ kheo phải khéo hộ trì nhãn căn, cẩn thận điều phục, nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý căn cũng phải cẩn thận điều phục, khéo hộ niệm, như thế gọi là Luật Nghi Đoạn. Thế nào gọi là Tùy Hộ Đoạn? Nếu Tỳ kheo đạt được chân thật tam muội tướng, khéo giữ gìn và hộ trì. Do đó các tướng xấu về thân đều được đoạn trừ, khéo tu tập, hộ niệm làm cho chúng không thối chuyển, nên gọi là Tùy Hộ Đoạn. Thế nào gọi là Tu Đoạn? Nếu vị Tỳ kheo tu tập Tứ Niệm Xứ được gọi là Tu Đoạn”.